

Çağdaş dramaturgiyamız və teatr

yaxud bir para düşüncələr

...Teatr kollektiv sənətdir, bu sənətdə hər kəsin öz sözü var. Ancaq başlıca söz dramaturqa məxsusdur ki, onun qeyri-peşəkarlığı hətta ən peşəkar teatr işçisini belə naqis vəziyyətə sala bilər. Bu gün teatrlarımızda dövrüdə olan bədii material görəsən ona hansı şansı verir?

Əgər teatr repertuarlarını ümumi şəkildə nəzərdən keçirək, əslində bədii materialdan şikayətlənməyə o qədər də əsasımız yoxdur. Ancaq şikayətimiz daha doğrusu, narahatlığımız ona görədir ki, repertuarın böyük bir hissəsi klassik və xarici dramaturgiyanın payına düşür.

Ancaq Akademik Milli Dram Teatrının direktoru, İsrafil İsrailovun müsahibələrindən birində dedi ki, "teatrlarımızın çoxu müasir dramaturgiya baxımından achiq çəkirsə", onun klassikaya sığınması başa düşüləndir. Rejissorlarımızın öz şah əsərini yaratmaq üçün klassikaya müraciət etməsində, aktyorlarımızın hələ də

Gültəkin, Nargilə, Aydın, Şeyx Sənan, Kefli İsgəndər yaratmaq eşi ilə yaşamasında da təəccüblü heç nə yoxdur, ancaq təəssüflənəcəyimiz bir şey var ki, dramaturgiyamız hələ də bu obrazları əvəzləyəcək personajlar yarada bilməyib.

Repertuar yaratmaq, rejissor və aktyor işinə vasitə olmaqdan o yana gedə bilməyən çağdaş dramaturgiyamızla əməkdaşlıq edən teatrimizin isə bugünkü ağır rəqabət şəraitində neçə illərin sükutunu pozmağa, öz səhnəsində bir "gurultu" qoparmağa ehtiyacı var. Bu gurultunu isə repertuarda onillərlə yer alan əsərlər yox, yalnız yeni mövzu, yeni qəhrəman yarada bilər. Elə qəhrəman ki, Kefli İsgəndər kimi yalnız əsərin deyil, həm də zamanın qəhrəmanı olsun. Elə əsər ki, "Ölülər" kimi yalnız Mirzə Cəlil yaradıcılığının deyil, həm də zamanın bədii-estetik sənədinə çevrilsin. Müasir səhnə materiallarına istinadən sorsaq ki, "kimdir bu günün qəhrəmanı?" və yaxud "hansı əsərdir bu günün gələcəyə daşıyacaq bədii-estetik

sənəd?" – həmin suala cavab verməkdə çətinlik çəkərik.

Ancaq məsələnin daha rahat çözümünü elə qələm sahibləri özləri tapırlar. Belə bir əsərin yaranmasını gələcəyin işi hesab edib, müsahiblərini arxayın, özlərini toxtaq salanlara professor Y. Qarayevin bir fikrini xatırlatmaq istədik: "Yazıcı üçün, dramaturq üçün müasir zaman həmişə mürəkkəb və ziddiyyətli olmuşdur. Lakin həqiqi sənətkarlar bu ziddiyyətlərdən baş çıxarmaq üçün dayanıb müasirliyin tarixə çevrilməsini gözləməmişlər". Doğrudan da, əgər gözləyəydilər, biz nə Məstəli şahı, nə Hacı Qaranı, nə Novruzəlini, nə də Usta Zeynalı tanıya bilərdik. Dəyişən dövrən hətta Şekspir istedadına belə Axundzadənin, Mirzə Cəlilin gördüyü işi görmək şansını verməzdi. Zamanımızın insanı isə hələ də səhnəyə yol almaq üçün öz ədəbi vəsiqəsini gözləməkdə, bu günkü ədəbi nəsil isə bu fürsəti əldən verməkdədir.

Səhnəyə öz qəhrəmanlarını gözləyir. Əlbəttə, o, qəhrəmansız da deyil. Ancaq bu qəhrəmanlar yalnız elə əsərin qəhrəmanı olaraq qalırlar, səhnədən kənara yol ala, teatrın divarlarını aşıb müzakirələr mövzusunə, yaddaşların sakininə, mənavi-oxlaqı keyfiyyətlərin rəmninə çevrilə bilmirlər. Pərdənin düşməsi ilə hər şey də bitir. Y. Qarayevin sözləri ilə desək, "elə bir pyes göstərmək çətinidir ki, tamaşadan sonra biz "kimdir müqəssir?", "kimdir haqlı?" sualları